Sisäministeriö
Inrikesministeriet

12092023

Johtava asiantuntija Tuuli Tuunanen, MMO
Erityisasiantuntija Roope Jokinen, MMO
Poliisitarkastaja Juha Tuovinen, PO

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

K 2/2023 vp Hallituksen vuosikertomus 2022; eduskunnan hyväksymät lausumat työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaa koskevin osin

Sisäministeriö esittää lausuntonaan kunnioittavasti seuraavaa:

Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomuksen eduskunnalle 2018 (K 6/2018 vp – EK 45/2018 vp) käsittelyssä eduskunta on edellyttänyt, että valtioneuvosto

2. laatii tarvittavat lainsäädäntömuutokset sen mahdollistamiseksi, että pakolaisaseman ja toissijaisen suojeluaseman saaneiden perheenyhdistämishakemuksiin ei sovelleta toimeentuloedellytystä

Ulkomaalaislain muutos, joka koski toimeentuloedellytyksen poistamista pakolaisaseman ja toissijaisen suojeluaseman saaneiden alaikäisten henkilöiden perheenjäseniltä, tuli voimaan 1.2.2023.
(Tuuli Tuunanen)

5. selvittää lainsäädännön mahdolliset muutostarpeet ihmiskaupan uhrien auttamisen ja rikosprosessin kytköksen heikentämisen, auttamisen uhrilähtöisyyden vahvistamisen sekä ihmiskaupan uhrin oleskeluluvan perusteiden osalta

Sisäministeriö valmisteli vuoden 2022 aikana vastaanottolakiin lainsäädäntömuutokset, joilla heikennettiin edellisen hallitusohjelman edellyttämällä tavalla ihmiskaupan uhrien auttamisen ja rikosprosessin etenemisen välistä kytköstä. Muutoksilla edistettiin ihmiskaupan ilmituloa ja uhrien ohjautumista avun piiriin ohjautumista sekä vahvistettiin uhrilähtöisyyttä avun antamisen ja erityisesti sen jatkumisen osalta. Lakimuutokset tulivat voimaan 1.1.2023.

Sisäministeriö tilasi yhdessä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa tutkimuksen koskien ihmiskaupan uhrin oleskelulupakäytäntöä. Selvityksen toteutti Yhdenvertaisuusvaltuutettu ja se julkaistiin loppuvuodesta 2021. Selvityksessä annettiin suosituksia sekä lainsäädäntöä että soveltamiskäytäntöä koskien. Maahanmuuttovirasto on toteuttanut suositusten huomioimiseksi useita toimenpiteitä muun muassa soveltamiskäytäntöön ja koulutukseen liittyen. Selvitys ei ole johtanut ihmiskaupan uhrin oleskelulupaa koskeviin lainsäädäntömuutoksiin, eikä pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmassa ole tätä koskevia nimenomaisia toimenpidekirjauksia.

Sisäministeriön näkemyksen mukaan lausuma ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.
(Roope Jokinen)

Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomuksessa eduskunnalle 2022 (K 7/2022 vp – EK 52/2022 vp) eduskunta on edellyttänyt, että valtioneuvosto

4. toteuttaa tarvittavat toimenpiteet ihmiskaupan uhrien tunnistamiseksi ja avun pariin ohjaamiseksi hyvinvointialueilla

Harmaan talouden ja talousrikostorjunnan toimenpideohjelmassa (2020-2023) on ollut useita hankkeita, joilla pyritään ennalta estämään työperäistä hyväksikäyttöä ja ihmiskauppaa sekä parantamaan poliisin kykyä suorittaa tällaisten juttujen tutkintaa. Lisäksi moniviranomaistoiminnan johtamiseen (kohdevalvontaa, paljastamiseen) on luotu selkeä ja yhdenmukainen toimintamalli poliisille yhteistyössä eri viranomaisten kanssa.

Työperäisen hyväksikäytön ja ihmiskaupan ennalta estämiseen kehitetty mobiiliapplikaatio Work Help Finland on ollut reilun vuoden käytössä. Applikaatiossa esitetään 26 eri kielivaihtoehdolla työntekijän oikeudet ja velvollisuuden Suomessa. Viestintähanke on loppusuoralla ja viestintä applikaation tietoisuuden levittämiseksi alkaa näinä päivinä.

Ihmiskaupan esitutkinnan mallintaminen moniviranomaistoiminnan osana valmistunee tämän vuoden loppuun mennessä. Mallintamisessa huomioidaan työperäinen hyväksikäyttö, seksuaalinen hyväksikäyttö ihmiskaupan muotona ja lapset hyväksikäytön erityisenä kohderyhmänä. Hankkeessa tuotetaan samalla ihmiskauppatutkinnan käsikirja. Hanketta ohjaa monialainen laajapohjainen viranomaisohjausryhmä. Hankkeessa luodaan myös koko maata kattavat viranomaisrakenteet työperäisen hyväksikäytön ja ihmiskaupan torjuntaan.

Poliisiammattikorkeakoulu toteuttaa helmikuussa 2024 poliiseille, rajavartiolaitokselle yms. suunnatun koulutuksen ihmiskaupan tutkintaan liittyen.
(Juha Tuovinen)

6. selvittää lainsäädännön muutokset, joilla lapsen oikeuksien täysimääräinen toteutuminen turvataan silloin kun lapsi tai jompikumpi hänen vanhemmistaan on ulkomaalainen

Hallitusohjelman mukaan Suomi noudattaa maahanmuuttopolitiikassa ihmisoikeus- ja muita kansainvälisiä sopimuksia, EU-lainsäädännön velvoitteita ja oikeusvaltioperiaatetta. Hallituksen turvapaikkapolitiikassa erityisesti kiinnitetään huomiota muun muassa lasten oikeuksiin.

Hallitusohjelman mukaan ulkomaalaislaki uudistetaan selkeäksi kokonaisuudeksi. Kokonaisuudistus toteutetaan vaiheittain. Hallituskauden aikana uudistetaan ja selkeytetään ulkomaalaislain oleskelulupajärjestelmä.

Hallitus uudistaa ilman huoltajaa maahan tulleiden alaikäisten edustajajärjestelmän. Uudistuksen yhteydessä selkeytetään mm. edustajan roolia ja tehtäviä lapsen edun valvojana ja täsmennetään edustajan kelpoisuusvaatimuksia. Muutoksilla edistetään ilman huoltajaa maahan saapuvien lasten oikeuksien täysimääräistä toteutumista vastaanotto- ja kotoutumisprosesseissa.

Lapsen edun arvioiminen on yksi keskeinen elementti hallitusohjelman kirjauksia toimeenpantaessa. Lapsivaikutukset arvioidaan huolellisesti.
(Tuuli Tuunanen)